

Er van uitgaande . . .

CULTUURPROFIEL ZUID-NEDERLAND

Deel II Ambities en prioriteiten

Ten behoeve van Cultuurnota 2005-2008

Juni 2003

In onze naam, Cultuurconvenant Zuid-Nederland (CZN), staat het woord 'Cultuur' voorop. Dat is met een duidelijk doel: in de komende periode willen we het culturele leven in Zeeland, Noord-Brabant en Limburg nog steviger op de kaart zetten. Door intensieve samenwerking met elkaar, maar ook door de uitwerking van een interessante partnerrelatie met het Rijk.

In deze notitie, *Er van uitgaande*, geven we als Cultuurconvenant Zuid-Nederland aan wat voor ons de prioriteiten zijn in het gezamenlijk met het Rijk te voeren cultuurbeleid 2005 – 2008: uitgaande van de stad als bron voor ontwikkelingen, waarbij cultuur een partner is voor terreinen als ruimtelijke ordening, toerisme en leefbaarheid, pleiten we voor een regionaal fonds voor startende culturele ondernemers, uitbreiding van het Actieplan Cultuurbereik en aandacht voor de Euregio.

We kiezen er expliciet voor om het op dit moment nog niet over instellingen en organisaties te hebben, maar wij hanteren het functiedenken bij het bepalen van onze prioriteiten.

De bundeling van krachten van rijk, provincies en steden biedt optimale mogelijkheden voor versterking van de rijke infrastructuur die in het Zuiden aanwezig is en daagt ook uit tot het realiseren van kansen die er nu ontegenzeggelijk liggen. Van het Rijk vragen we dan ook niet alleen een ondersteuning in de exploitatie, maar ook financiële steun bij investeringen in nieuwe ontwikkelingen.

Wij doen in *Er van uitgaande* onder meer een voorstel voor een verdergaande decentralisatie van financiële middelen met aandacht voor een herverdeling ten gunste van de landsdelen.

Onze prioriteiten hebben ook consequenties voor het rijksbeleid, voor de afspraken die we als zuidelijk convenantsgebied maken met de Staatssecretaris voor Cultuur. In de Uitgangspuntennotitie die de Staatssecretaris voor de zomer naar de Tweede Kamer stuurt verwachten we dan ook reeds een eerste aanzet die het mogelijk zal maken *Er van uitgaande* te kunnen realiseren.

Actiepunten:

- 1. verdergaande decentralisatie van rijkscultuurgelden**
- 2. herverdeling van middelen ten gunste van de landsdelen**
- 3. herkenbaar en werkbaar kader in de Uitgangspuntennotitie**

Cultuurconvenant Zuid-Nederland heeft begin 2003 drie profielen gepresenteerd met een heldere stand van zaken. De Brabantse stedenruit Breda, Tilburg, Den Bosch, Eindhoven en Helmond presenteerde zich in een gezamenlijk profiel, evenals de drie Zuid-Limburgse steden Maastricht, Heerlen en Sittard-Geleen. De provincie Zeeland stelde een eigen cultuurprofiel op waarbij de Zeeuwse gemeenten uitdrukkelijk werden betrokken.

Het Zuiden is het grootste convenantgebied in Nederland met 3,8 miljoen inwoners en een cultureel exploitatiesubsidiebudget van ongeveer 250 miljoen Euro.

Steden

De steden in Limburg, Noord-Brabant en Zeeland bepalen in aanzienlijke mate de slagkracht van het culturele leven in de regio. Deze steden werken in toenemende mate samen, versterken elkaar, behouden daarbij hun eigen kleur, maar willen allemaal ruim baan geven aan cultuur en creativiteit. Juist de stedelijke kwaliteit biedt een vruchtbare bodem voor ontwikkelingen die verder gaan dan de stadsgrenzen. De regio profiteert daarvan mee, door de uitstraling die de steden in de regio hebben. Ook het publiek is langzamerhand gewend buiten de eigen woonplaats te kijken, naar het totale aanbod dat de ketting van zuidelijke steden te bieden heeft. Door die combinatie van in verhouding veel grote steden met een rijk cultureel leven en de karakteristieke regio onderscheidt het zuidelijk convenantgebied zich van de rest van Nederland.

De provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland ondersteunen actief de intergemeentelijke afstemming en samenwerking en participeren in dit proces. Tevens geven de provincies aandacht aan de overige regio's in het landsdeel.

Culturele ondernemers in het Zuiden vestigen zich bij voorkeur in een van de steden, omdat daar de infrastructuur en de netwerken aanwezig zijn. Dan hebben we het over een palet van kunstenaars: podiumkunsten, beeldende kunst, mode ontwerp, grafische vormgeving, keramiek, film, literatuur, muziek, nieuwe media, reclame, design en architectuur.

Cultuur als partner

Cultuur kan in de praktijk van de stad in het Zuiden niet langer op zichzelf staand worden beschouwd. Cultuur wordt gezien als interessante en noodzakelijke partner bij ontwikkelingen op gebied van ruimtelijke ordening, identiteit, werkgelegenheid, onderwijs, leefbaarheid en toerisme. Nieuwe vormen van synergie ontstaan door samenwerking van de drie beleidsterreinen cultuur, economische ontwikkeling en stedelijke ontwikkeling. Een gewijzigde, versterkte status van cultuur is het resultaat. Een status die mogelijkheden biedt en als zodanig kansen om de eigenheid en kwaliteit van kunst te waarborgen.

Door de verhoging van de culturele dynamiek in het Zuiden ontstaat een klimaat dat belangstelling voor klassieke- en erfgoed cultuur stimuleert.

Aan de ene kant zijn er tal van voorbeelden waar industriële complexen, kloosters etc. een alternatieve culturele functie krijgen waardoor de ruimten hun oorspronkelijkheid kunnen behouden. Aan de andere kant is er een groeiende aandacht voor de authenticiteit van erfgoed in de locale en provinciale omgeving.

1. Cultuurbeleid

Het Zuiden wil een cultuurbeleid vormgeven dat traditionele, hedendaagse en populaire cultuur kansen biedt en recht doet aan de rol van cultuur als motor in een wereld waar informatie en kennis richting geven aan de lokale economie. Dan hebben we het niet alleen over de professionele kunsten, maar ook over amateurkunst, cultuureducatie en cultureel erfgoed. In de praktijk vraagt dat om een professioneel beheer van bestaande infrastructuur, maar het vereist ook nieuwe initiatieven, bestuursvormen, netwerken en structuren. Met andere woorden: aandacht voor ondersteuning door exploitatie is een vereiste, maar niet zonder voldoende ruimte voor investeringen.

Er van uitgaande dat het Rijk onze visie op een dergelijk veelvormig cultuurbeleid - zowel qua inbedding als qua inhoud - deelt, willen we de komende jaren op een aantal gebieden een samenwerking met het Rijk aangaan op basis van gelijkwaardigheid.

De steden en de provincies hebben naar elkaar en naar de regio een duidelijke, aanvullende rol die in afspraken met het Rijk vraagt om heldere, eenduidige afspraken. Een voorbeeld is de gedachtevorming rond de heroverweging van bestuurlijke verantwoordelijkheden in het museumbeleid, waarin we graag participeren.

Actiepunt: het CZN vraagt het Rijk de komende periode niet alleen aandacht te hebben voor de exploitatie van de bestaande infrastructuur, maar ook te investeren in nieuwe ontwikkelingen, gericht op de toekomst.

2. Regionaal fonds

Natuurlijk hebben veel culturele ondernemers de afgelopen decennia de weg gevonden naar het Zuiden. Soms kwam dat omdat hun opleiding werd afgerond in een van de steden in het Zuiden, soms waren de mogelijkheden aanwezig die zij zochten om hun artistieke product te realiseren. Maar er is meer mogelijk en tegelijkertijd ook noodzakelijk om het Zuidelijk cultuurprofiel te verrijken.

Het Zuiden heeft op dit moment ruimte voor initiatieven. Er is kort door de bocht geformuleerd: behoefte aan 'meer' van hoge kwaliteit. Dat geldt zowel voor de professionele kunst als voor de amateurkunst.

Er gebeurt al heel veel in een interessante diversiteit aan disciplines en vormen, maar helaas vertrekken veel mensen uit de regio (soms na hun kunstvakopleiding) omdat zij niet het benodigde steuntje in de rug krijgen bij de start van hun loopbaan. Daar willen we samen met het Rijk iets aan doen. De steden in Limburg, Noord-Brabant en Zeeland gaan de komende periode in samenwerking met de provincies meer startende culturele ondernemers faciliteren door plekken te bieden waar mensen hun ideeën kunnen uitwerken en presenteren. Dat betekent niets meer of minder dan een investering in toekomstig kapitaal met een directe meerwaarde voor maker en publiek. Dat betekent ook een nadere invulling van de positie van de stad als broedplaats voor culturele initiatieven. Door ervaringen met het Actieplan Cultuurbereik blijkt dat keuzes die dicht bij de regionale praktijk worden gemaakt beter aansluiten bij de behoeftes van makers en publiek.

Door het creëren van een regionaal fonds kan gemeenschapsgeld optimaal renderen. Dit fonds verkrijgt zijn middelen door matching van provincies en gemeenten met het rijk. Voor het Rijk betekent dit een decentralisatie van een deel van de middelen voor culturele initiatieven.

Dit regionale fonds kan aanvullend functioneren op bestaande fondsen zoals het Fonds voor Amateurkunst en Podiumkunsten en het Mondriaanfonds.

Overigens wil Cultuurconvenant Zuid-Nederland benadrukken dat een goede vertegenwoordiging van zuidelijke adviseurs en bestuurders aandachtspunt moet blijven bij de landelijke fondsen en bij de Raad voor Cultuur.

Actiepunt: CZN wil door financiële matching met het Rijk een regionaal fonds voor startende culturele ondernemers/makers creëren.

3. Festivals

Festivals staan ook de komende jaren hoog op de agenda in het Zuiden.

Het blijkt dat we in Zeeland, Noord-Brabant en Limburg in staat zijn aansprekende festivals te organiseren waarmee we op de kaart van Nederland staan. Die expertise willen we met hulp van het rijk uitbouwen.

Festivals zijn ook een goede manier om (jonge) makers uit de eigen regio een podium te bieden. Tegelijkertijd is de internationale component vaak aanwezig op festivals en wordt een breed en vaak jong publiek aangesproken. Zo is het mogelijk interessante prikkels te geven aan het culturele leven. De regio profileert zich, de stad laat zijn gezicht zien en de provincie bouwt aan haar culturele imago.

Actiepunt: CZN vraagt het rijk de komende periode extra te investeren in festivals in het Zuiden.

4. Actieplan Cultuurbereik

Het Actieplan Cultuurbereik heeft de afgelopen jaren een impuls gegeven, die de komende periode nadere uitwerking verdient. Het is duidelijk dat geldstromen dicht bij de plek 'waar het gebeurt' meer effect sorteren. Dat geldt voor Cultuur en School, voor de activiteiten rond Cultuurbereik en voor de geldstroom Beeldende Kunst en Vormgeving. We willen in de nieuwe periode afspraken maken voor vier jaar, waardoor procedures tot het minimale beperkt worden en de energie van provincies en gemeenten kan uitgaan naar de initiatieven.

Een van de onderdelen van het Actieplan Cultuurbereik is 'versterking van de programmering'. Dit onderdeel is voor ons onlosmakelijk verbonden met de overige componenten van het ACB en kan naar onze mening slechts optimaal renderen wanneer er regionale invulling aan wordt gegeven. Dat betekent een continuering van het voor dit doel gedecentraliseerde budget. Daarmee distantiëren we ons van één van de conclusies van de evaluatie van het Actieplan Cultuurbereik.

Een aandachtspunt zijn de kleinere gemeenten die nu geen deel uitmaken van de systematiek, maar die wel initiatieven ontwikkelen op genoemde terreinen. De provincies willen op dit vlak de komende jaren een belangrijke verbindende rol vervullen.

Actiepunten:

- 1. voortzetting Actieplan Cultuurbereik**
- 2. voortzetting gedecentraliseerd budget voor programmering**
- 3. afspraken voor een periode van 4 jaar, met minimale procedurele afspraken**

5. Vierde geldstroom voor impuls aan cultureel erfgoed

Het Actieplan Cultuurbereik bleek de afgelopen jaren, ondanks de zoektocht naar een optimale invulling, een goede paraplu voor tal van stimuleringsmaatregelen en initiatieven. Wij willen daar met ingang van 2005 een vierde geldstroom aan toevoegen voor het Cultureel Erfgoed.

Cultureel Erfgoed heeft op dit moment vanzelfsprekende relaties met architectuur, ruimtelijke ordening en monumentenzorg, maar het speelt ook een belangrijke rol in het kader van de profilering van de steden en delen van het Zuiden met een meer landelijk karakter. Zo ontstaat een directe lijn met de ontwikkeling van het toerisme, beleving van natuur, landschap en de bebouwde omgeving. Zowel voor de steden als voor de provincie is Cultureel Erfgoed een belangrijk aspect binnen het culturele beleid dat wordt gevoerd.

Middelen voor Cultureel Erfgoed binnen het Actieplan Cultuurbereik moeten voor ons betrekking hebben op een breed spectrum: educatie, ontsluiting, behoud en ontwikkeling met betrekking tot toekomstige functies. Een vierde geldstroom voor Cultureel Erfgoed binnen het Actieplan Cultuurbereik werkt als impuls, geeft optimaal rendement aan financiële middelen, concentreert de aandacht en maakt een duidelijke afstemming met landelijke organisaties mogelijk.

Actiepunt: uitbreiding van het Actieplan Cultuurbereik met Rijksmiddelen voor Cultureel Erfgoed.

6. Internationaal

Een belangrijk kenmerk van de zuidelijke regio is nog niet genoemd: de nabijheid van de landsgrenzen. In de zogenaamde Euregio zijn in de afgelopen jaren reeds een flink aantal initiatieven ontplooid waar sprake was van internationale samenwerking. Het rijk kan via de noodzakelijke financiële ondersteuning van concrete projecten bijdragen aan het versterken van het Europese profiel van Zuid-Nederland. Een van de mogelijkheden is de internationale component binnen de festivals in het Zuiden.

Actiepunt: financiële ondersteuning door het Rijk van initiatieven in de Euregio.

7. Functiedenken

In de afzonderlijke cultuurprofielen die in januari zijn gemaakt van elk van de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, hebben we het functiedenken geïntroduceerd. Het bleek een interessante invalshoek om per gebied na te gaan welke culturele functies aanwezig zijn, om vervolgens te kijken hoe deze precies zijn ingevuld.

Er van uitgaande dat ook bij het Rijk draagvlak is voor de beschouwing in functies, verwachten wij deze invalshoek terug te zien bij de beoordeling van alle initiatieven uit het Zuiden die een beroep doen op rijksmiddelen. Immers, de evenwichtige spreiding van functies over het land is van belang. We vinden dan ook niet alleen reizend aanbod interessant, maar juist de vestiging van makers in het Zuiden is van gewicht. De ambities van de steden in Zuid-Nederland om bepaalde functies 'in huis' te hebben, plaatsen we nadrukkelijk op de agenda.

Actiepunt: bij de advisering door de Raad voor Cultuur en de besluitvorming door het Ministerie van OCenW dient het functiedenken als uitgangspunt te worden genomen.

Tot slot

Welke kunstenaars en initiatieven zich precies aanmelden bij de poort van de Cultuurnota is niet aan ons om te bepalen. Wel is het onze zorg en inzet om Zuid Nederland samen met het rijk, ook in de periode 2005 – 2008 stevig op de culturele kaart van Nederland te zetten!